

## Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку

нестандартні способи вирішення проблем професійного плану, швидше і більш раціонально сприймати, розвивати та впроваджувати прогресивні технології.

### ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Аногіна Г. М. Личностно-адаптированная система обучения / Г. М. Аногіна // Педагогика. – 2003. – № 7. – С. 66-71.
2. Ахметова Д. Преподаватель вуза и инновационные технологии / Д. Ахметова, Л. Гурье // Высшее образование в России и Украине. – 2001. – №4. – С. 139.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколасової. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Новые технологии коммуникативно-ориентированного обучения иностранным языкам в неязыковом вузе : сб. науч. трудов. – М. : МГЛУ, 2000. – 135 с.
5. Селевко Г. К. Традиционная педагогическая технология и ее гуманистическая модернизация / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 144 с.

*Віра Ковальчук  
(Івано-Франківськ)*

### ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Зв'язок і взаємодія різних соціальних інститутів (школа, родина, суспільство) забезпечують сприятливі умови життя й виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості.

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання, а також взаємної відповідальності педагогів, батьків й суспільства знайшла своє відображення в Законі України "Про освіту" де записано, що батьки є першими педагогами. Вони зобов'язані закласти основи фізичного, морального й інтелектуального розвитку особистості дитини. Відповідно до цього міняється й позиція навчального закладу в роботі з батьками. Школа не тільки виховує дитину, але й консультує батьків з питань виховання. Навчальний заклад повинен визначати умови роботи з батьками, вдосконалювати зміст, форми й методи співробітництва школи й родини у вихованні дітей з урахуванням варіативних освітніх програм і запитів батьків.

Про необхідність створення міцного союзу школи й родини писав В. А. Сухомлинський: "Без виховання дітей, без активної участі батька й матері в житті школи, без постійного духовного спілкування дорослих і дітей неможлива сама родина як первинний осередок нашого суспільства, неможлива школа як найважливіша навчально-виховна установа й неможливий моральний прогрес суспільства" [4, с. 83]. В. А. Сухомлинський уважав, що педагогіка повинна стати наукою і для вчителів, і для батьків. Успішна виховна робота неможлива без системи педагогічної освіти, підвищення педагогічної культури батьків, що є важливою частиною загальної культури. Відповідальне відношення до батьківських обов'язків, бажання якнайкраще виховати своїх дітей є невід'ємною складовою частиною педагогічної культури батьків.

На сучасному етапі в основу спільної діяльності родини й навчального закладу закладені наступні принципи: батьки й педагоги є партнерами у вихованні й навчанні дітей; це єдине розуміння педагогами й батьками цілей і завдань виховання й навчання; допомога, повага й довіра до дитини як з боку педагогів, так і з боку батьків; знання педагогами й батьками виховних можливостей колективу й родини; максимальне використання виховного потенціалу в спільній роботі з школярами; постійний аналіз процесу взаємодії родини й навчального закладу, його проміжних і кінцевих результатів.



В області педагогіки батькам важливо знати основні закономірності й особливості виховання й навчання дітей, зміст і методи виховання. Педагогічну культуру розглядають у зв'язку із загальними соціально-педагогічними умовами виховання, які містять у собі сукупність основних вимог суспільства до особистості батьків, зміст ідейних, моральних норм, що регулюють внутрішньо сімейні відносини, характер між особових відносин у родині. Відповідно до цього робота з батьками будується на принципах співробітництва. Ознаками такого співробітництва є: усвідомлення мети діяльності кожним учасником процесу; особистий контакт між учасниками процесу з обміном інформацією, взаємною допомогою, самоконтролем; позитивні міжособистісні відносини.

Вся атмосфера взаємодії, спілкування педагогів школи з батьками свідчить про те, що батьки є союзниками педагогів й не можуть обійтись без їхньої допомоги. Визначальна роль у встановленні такої взаємодії належить класному керівнику, який у школі - не тільки вихователь дітей, але й партнер батьків у вихованні.

Класний керівник повсякденно допомагає батькам у вихованні дітей, у накопиченні інформації із сімейного виховання й практичних порадах; у пошуках виходу із кризових ситуацій. У свою чергу батьки допомагають школі у виховній роботі. Спілкування вчителя з батьками створює більш можливі для індивідуальної роботи, для зміцнення зв'язку між родиною й школою.

Робота з батьками - це складна й важлива частина діяльності педагога, що включає підвищення рівня педагогічних знань, умінь і навичок батьків; допомога педагогів батькам у сімейному вихованні для створення необхідних умов правильного виховання дітей; взаємодія класних керівників і батьків у процесі розвитку учнів. Можна виділити й основні завдання, що стоять перед навчальним закладом в роботі з батьками: вивчення родин учнів; залучення батьків до активної участі в діяльності школи; вивчення сімейного досвіду виховання й навчання дітей; освіта батьків в області педагогіки. Основним протиріччям, що виникає при реалізації завдань співробітництва школи й родини, є недостатній розподіл сфер діяльності, використання традиційних методів і форм роботи з батьками.

Зміст, організація й методика співпраці класних керівників та батьків включає в себе єдиність у роботі школи й родини по вихованню учнів; взаємна довіра у взаєминах між педагогами й батьками; розуміння потреб й інтересів дитини; зміцнення авторитету педагога в родині й батьків у школі; встановлення правильних відносин на основі доброзичливої критики й самокритики; взаємодопомога в спільній роботі з виховання школярів.

Школа повсякденно допомагає батькам у вихованні дітей. У свою чергу батьки допомагають школі у виховній і господарській роботі; вивчення кращого досвіду сімейного виховання, пропаганду його серед широкого кола батьків, використання в роботі школи позитивних методів сімейного виховання; консультації, групові й загальні батьківські збори; конференції, лекторії, батьківські університети, наочні форми пропаганди, індивідуальні й групові форми роботи з батьками.

Для залучення батьків до діяльності школи можна запропонувати такі заходи як запрошення батьків відвідати школу до початку навчального року; відвідування класними керівниками родин вдома; подання батькам письмової інформації про школу; зустріч для з'ясування умов відвідування школярем школи. Подальший взаємозв'язок батьків і педагогів школи реалізується в процесі безпосередніх контактів: неформальних бесід про школярів або запланованих зустрічей з батьками, щоб обговорити успіхи, не залежно від конкретних проблем; ознайомлення батьків з письмовими роботами їх дітей.

Батькам пропонується надавати допомогу навчальному закладу як організаторів або спонсорів; вони можуть допомогти в зборі матеріалів для проведення виховних заходів, екскурсій. Батьки продовжують вдома роботу з дітьми по підготовці домашніх завдань, батьківські комітети беруть участь у вирішенні питань роботи навчального закладу в цілому. Ефективними є суспільні заходи для батьків, відвідування ними курсів із проблем виховання, клубів для батьків.



Перераховані аспекти участі батьків потребують від педагогічного колективу школи переоцінки своєї професійної ролі. Формування співробітництва школярів, батьків і педагогів залежить насамперед від того, як складатиметься взаємодія дорослих у цьому процесі. Результат виховання може бути успішним тільки за умови, якщо педагоги й батьки стануть рівноправними партнерами, тому що вони виховують тих самих дітей. В основу цього союзу повинна бути покладена єдність прагнень, поглядів на виховний процес, вироблені спільно загальні цілі й виховні завдання, а також шляхи досягнення намічених результатів. Як педагоги, так і батьки хочуть бачити своїх дітей здоровими й щасливими. Батьки готові підтримати завдання педагогів, спрямовані на задоволення й розвиток інтересів, потреб учнів. Батьки мають великий життєвий досвід, знання, вони вміють аналізувати ситуації, тому в рішенні ряду проблем класний керівник може отримати від них потрібну й корисну пораду. Співробітництво педагогів і батьків дозволяє краще пізнати дитину, поглибити на неї з різних позицій, побачити в різних ситуаціях, а отже, допомогти в розумінні й індивідуальних особливостей, розвитку здібностей дитини, у подоланні й негативних вчинків і проявів у поведінці, формуванні ціннісних життєвих орієнтацій. У той же час більша частина батьків не є професійними вихователями. Вони не мають спеціальних знань у сфері виховання й освіти дітей, нерідко зазнають труднощів у встановленні контактів з дитиною. Педагоги й батьки повинні разом шукати найбільш ефективні способи рішення цієї проблеми, визначати зміст і форми педагогічної освіти в цьому зв'язку. Взаєморозуміння педагогів і батьків можливі лише в тому випадку, якщо педагог в роботі з батьками не повчає, а радить, міркує разом з ними, домовляється про спільні дії, тактовно підводить їх до розуміння необхідності педагогічних знань.

Не всі батьки відкидаються на прагнення педагога до співробітництва з ними, виявляють цікавість до об'єднання зусиль по вихованню й навчанню своєї дитини. Класному керівнику необхідне терпіння й цілеспрямований пошук шляхів рішення цієї проблеми. Варто починати роботу й взаємодію з тими, хто бажає брати участь у житті класу, підтримує педагогів, навіть якщо таких батьків буде мало. Поступово, тактовно педагог залучає інших батьків у співробітництво. Для формування співробітництва важливо представляти колектив як єдине ціле, як згуртовану родину, життя якої цікаве. Це сприяє встановленню взаєморозуміння між батьками й дітьми, створенню комфортних умов у родині. Таким чином, доцільно певну частину виховної роботи організовувати спільно з учнями й батьками. Поставлені завдання та проблеми, які виникають вирішувати спільно, не ущемляючи інтересів однієї або другої, і об'єднати зусилля для досягнення результатів. Залучення батьків до діяльності школи можливе за реалізації таких методів як актуалізація потреб батьків в освіті власної дитини, педагогічна освіта батьків як замовників на освітні послуги та партнерство педагогів і батьків у діяльності школи. В основу таких методів закладені ідеї гуманізації відносин, пріоритет загально-людських цінностей з акцентом на особистісно-орієнтований підхід [1, с. 43]. Впровадження такої методики дозволяє створити систему роботи з батьками, яка включає завдання, форми й види діяльності. Для реалізації змісту цієї роботи в навчальному закладі використовуються колективні й індивідуальні форми діяльності. Доцільне сполучення колективних й індивідуальних форм взаємодії: бесіду, розмову, консультації, виконання індивідуальних доручень, спільний пошук рішення проблеми, переписку та ін. Ці форми можуть стати ефективними в тому випадку, якщо вдається знайти індивідуальний стиль взаємодії з батьками. Важливо завоювати довіру батьків, розбудити бажання поділитися з класним керівником своїми думками. Все це допоможе краще зрозуміти дитину, знайти оптимальні способи вирішення проблем виховання конкретної особистості в школі й вдома. Умовою такої успішної міжособистісної взаємодії є уважність, проникливість.

Аналіз практики роботи педагогів і директорів шкіл виявив, що часто використовуються в основному стандартні форми роботи: батьківські збори, батьківські комітети, конференції, які проводяться нерегулярно, а тема не завжди збігається зі змістом. Мало батьків беруть участь у виховних заходах. Класні керівники не завжди вміють вибрати зміст батьківських



## Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку

зборів, консультацій. При виборі методів співробітництва не враховують можливостей і умов життя конкретних сімей; досить часто педагоги, особливо молоді, використовують лише колективні форми роботи з родиною. Причинами є недостатнє знання специфіки сімейного виховання; невміння аналізувати рівень педагогічної культури батьків й особливості виховання дітей; невміння планувати спільну роботу з дітьми й батьками. В окремих, особливо молодих, педагогів недостатньо розвинені комунікативні вміння. Аналіз теорії й практики роботи з родиною виявив ще одну проблему на сучасному етапі – організація спільної діяльності батьків і дітей. Одне з головних завдань педагогів – створити умови для розвитку нормальних відносин у родині, а це може бути досягнуто тільки при діяльності батьків і дітей. Наприклад, це суспільні огляди знань, умінь і навичок, свята знань, турніри знавців, підготовка, проведення й обговорення спектаклів, свят, змагань, конкурсів, КВК, дискусій, діалогів, виставок книг, дитячих малюнків, виробів з батьками, фотовиставки, газети.

Умовами, що забезпечують ефективність взаємодії є висока культура спілкування батьків та педагогів, доброзичливість, неупередженість у розв'язанні різних проблем, забезпечення мотивації взаємодії, актуальність та конкретність спільних завдань. Завдання взаємодії: забезпечення школяреві в сім'ї та навчальному закладі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволення його потреби в емоційно-особистісному спілкуванні, розвиток творчих інтересів та здібностей, підвищення рівня сформованості педагогічної культури педагогів та батьків. Щоб найкраще підійти до виховання школяра, батьки разом з педагогами повинні будувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх. Класний керівник та батьки діють в інтересах учня, приймають рішення стосовно його виховання та навчання, створюють для нього належні умови. Від того наскільки ці взаємовідносини будуть узгоджені, настільки залежить успіх формування особистості в цілому. А саме, взаємодія в педагогічному процесі сім'ї та школи здатна формувати індивідуальність, активізувати особистий творчий потенціал не тільки дитини, але і педагогів та батьків.

### ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн.1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д.Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття). – К.: Раїдуга, 1994. – 62 с.
3. Закон України "Про освіту" / Голос України. – 1996. – 25 квіт.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1974. – 287 с.

*Ірина Ковпак  
(Мелітополь)*

### ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРИСЛІВ'Ь ТА ПРИКАЗОК НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Головним соціальним процесом, через який здійснюється взаємодія між особистістю та суспільством, є процес соціалізації, що забезпечує становлення ціннісних орієнтацій на основі засвоєння культурного та соціального досвіду нації. Завдяки соціалізації людина засвоює звичаї, традиції і норми суспільства, відповідні способи мислення, властиві даній культурі, взірці поведінки, форми раціональності та чутливості.